

Tafsir Dergisi - Tafsir Journal

e-ISSN: 2792-078X

Cilt/Volume: 2, Sayı/Issue: 2 (Kasım/ November 2022), 52-57

Kitap İncelemesi

**Bilinen İlk “Kur’ân Psikolojisi” Çalışması:
Ziya Talat Çağıl / Çorum-İskilipli: *Die Seelenlehre des Korans: Mit
Besonderer Berücksichtigung der Terminologie* (Halle (Saale)
Buchdruckerei Heinrich John, 1929)**

A Book Review

**The First Known “Quranic Psychology” Study:
Ziya Talat Çağıl / From Çorum-İskilip: *Die Seelenlehre des
Korans: Mit Besonderer Berücksichtigung der Terminologie* (Halle
(Saale) Buchdruckerei Heinrich John, 1929)**

Abdurrahman KASAPOĞLU

Prof. Dr., İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı Öğretim
Üyesi

İnönü University / Faculty of Theology, Department of Tafsir Malatya,
Türkiye

abdurrahman.kasapoglu@inonu.edu.tr

orcid.org/ 0000-0002-7807-5710

Makale Bilgisi/Article Information
Kitap Değerlendirmesi/ Book Review
Geliş Tarihi/Received: 30.08.2022
Kabul Tarihi/Accepted: 10.11.2022
Yayın Tarihi/Pub Date: 30.11.2022

Atıf/Cite as

Kasapoğlu, Abdurrahman. Bilinen İlk “Kur’an Psikolojisi” Çalışması: Ziya Talat Çağıl / Çorum-İskilipli: *Die Seelenlehre des Korans: Mit Besonderer Berücksichtigung der Terminologie* (Halle (Saale) Buchdruckerei Heinrich John, 1929). Tafsir Dergisi 2/2 (Kasım 2022), 52-57

Kasapoğlu, Abdurrahman. The First Known “Quranic Psychology” Study: Ziya Talat Çağıl / From Çorum-İskilip: *Die Seelenlehre des Korans: Mit Besonderer Berücksichtigung der Terminologie* (Halle (Saale) Buchdruckerei Heinrich John, 1929). Tafsir Journal 2/2 November 2022), 52-57

İntihal/Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi/This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. Published by Tafsir Journal, Turkey. <http://www.tafsirdergisi.com/index.php/tafsir/index>. Bu eser Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

**The First Known "Quranic Psychology" Study:
Ziya Talat Çağıl / From Çorum-İskilip: Die Seelenehre des Korans: Mit
Besonderer Berücksichtigung der Terminologie (Halle (Saale) Buchdruckerei
Heinrich John, 1929)**

Abstract

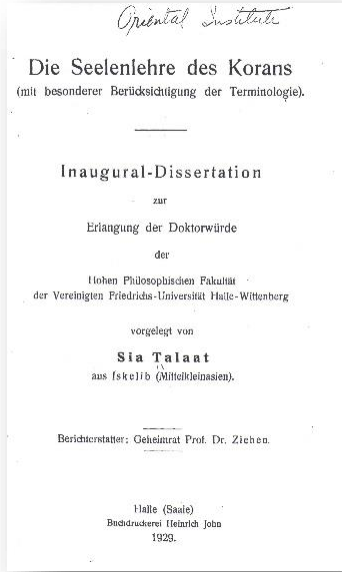
I had taken the year 1962 as a basis in which Abdu'l-Wahhab Hamude's book al-Qur'an and Ilmu'n-Nefs was published, in my studies of systematizing psychological exegesis as an independent contemporary school of exegesis. That is until I saw Ziya Talat Çağıl's doctoral thesis, *Die Seelenehre des Korans*. After reviewing the work, I decided to retract the history of modern "Quranic psychology" research to 1928. Because, with the content and systematics of his doctoral thesis named *Die Seelenehre des Korans*, it was the first Qur'anic research that examined the psychological issues in the Qur'an. In this work review, information that will reflect the life and scientific personality of Ziya Talat Çağıl has been given, and the work that is the subject of the study has been briefly introduced as content. The place and importance of the work in the history of contemporary Qur'anic psychology studies are emphasized.

Keywords: *Tafsir* Qur'anic psychology, Ziya Talat Çağıl, contemporary approaches to the Qur'an.

**Bilinen İlk "Kur'an Psikolojisi" Çalışması:
Ziya Talat Çağıl / Çorum-İskilipli: Die Seelenehre des Korans: Mit Besonderer
Berücksichtigung der Terminologie (Halle (Saale) Buchdruckerei Heinrich John, 1929)
Öz**

Psikolojik tefsiri, bağımsız çağdaş tefsir ekolü olarak sistemleştirme çalışmalarımnda, modern anlamda Kur'an psikolojisi araştırmalarının başlangıç tarihi olarak Abdu'l-Vehhâb Hamûde'nin *el-Kur'ân ve Ilmu'n-Nefs* eserini yayınladığı 1962 yılını esas almıştım. Tâ ki, Ziya Talat Çağıl'ın *Die Seelenehre des Korans* isimli doktora tezini görüp inceleyinceye kadar. Eseri inceledikten sonra modern "Kur'an psikolojisi" araştırmalarının tarihini 1928'e çekmeye karar verdim. Zira *Die Seelenehre des Korans* isimli doktora tezi muhtevasıyla ve sistematikleyle Kur'an'daki psikoloji konularını inceleyen ilk Kur'an araştırması hüviyetini taşıyordu. Bu eser incelemesinde Ziya Talat Çağıl'ın hayatını ve ilmî kişiliğini yansıtacak bilgiler verilmiş, müellifin incelemeye konu olan eseri içerik olarak kısaca tanıtılmıştır. Eserin çağdaş Kur'an psikolojisi çalışmaları tarihindeki yeri ve önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tefsîr, Kur'an, psikoloji, Ziya Talat Çağıl, Kur'an'a çağdaş yaklaşım.

Bu kitap incelemesinin amacı, eğitimci-psikolog yönüyle bilinen Ziya Talat Çağal'ın *Die Seelenlehre des Korans* eserinin kısa tanıtımını yapmaktır. Onun aynı zamanda Kur'an âyetlerine psikolojik açıdan yaklaşarak, psikoloji alanına giren âyetleri inceleyen bir müellif olduğuna dikkat çekmektir. *Die Seelenlehre des Korans* isimli eserin, Kur'an'a psikolojik yönelişin ilk örneklerinden birisi olabileceğine işaret etmektir. Eserin önemi, Kur'an'da bahsi geçen psikoloji konuları üzerine yapılan çalışmalar söz konusu olduğunda, tarihsel sırlamada en erken yapılan çalışmalardan birisi olmasından kaynaklanmaktadır.

Psikolojik tefsir, "Kur'an'da insanın duygu, düşünce, davranış gibi psikolojik yönünü doğrudan konu edinen kavram ve tasvirleri yorumlamayı amaçlayan, insanlara sunulan ilâhî mesajdaki genel ilke ve esasların öğretilmesinde izlenen psikolojik süreçleri ortaya çıkarmayı hedefleyen, dinin önerdiği iman ve amelî ilgili bütün değerlerin insanın psikolojik yapısıyla uyumlu olduğunu ortaya koymaya çalışan bir anlama ve yorumlama faaliyeti"¹ olarak tanımlanmıştır. Tanım kapsamında çağdaş dönemde dünya üzerinde farklı dillerde yayınlanmış literatürün tarihçesi incelendiğinde en erken 1929 yayın tarihli *Die Seelenlehre des Korans* isimli esere rastlanmaktadır. Bu eserde Kur'an'ın insanın duygu, düşünce, davranış gibi psikolojik yönünü konu edinen, dolayısıyla *psikolojik tefsirin* konusu olan kavram ve tasvirlerinin yorumlanması amaçlanmıştır.

Bilinen ilk müstakil konulu *Kur'an psikolojisi*² çalışması 1928 yılında Almanca olarak kaleme alındığı söylenebilir. Bu eseri eğitimci-psikolog Ziya Talat Çağal (1901-1974), Friedrich Üniversitesi'nde Felsefe-Din Bilimleri alanında, bir psikoloji ve psikiyatri uzmanı olan profesör Theodor Ziehen (1862-1950) danışmanlığında doktora tezi olarak hazırlamıştır.

¹ Abdurrahman Kasapoğlu, "Kur'an'ın Psikolojik Tefsiri", *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2/1, (2011), 3.

² Kur'an'ın / ilâhî kelâmın içerdiği ve kastettiği psikolojik ve psiko-sosyal muhteva, "Kur'an psikolojisi" tabiri ile karşılanmaktadır. "Kur'an psikolojisi" tabiri ile Kur'an'da Yüce Allah tarafından açıklanan insan psikolojisine dair vahiy / ilâhî bilgi kastedilmiştir. "Kur'an psikolojisi" tabiriyle beşerin Kur'an'dan anladığı ve vahiy dışı bilgi kaynaklarının yardımıyla ilâhî mesajı açıklamaya çalıştığı "psikolojik tefsir" anlamı da kastedilebilmektedir. (Abdurrahman Kasapoğlu, *Psikolojik Tefsirin Tanımı Karakteristikleri ve Dayanakları*, (Ankara: Gece Kitaplığı, 2020), 24-25).

Bu eser incelemesinde, Ziya Talat Çağlı'nın bir psikolog ve eğitimci kimliği ile Kur'an psikolojisi çalışması gerçekleştirdiğini gösterebilmek için öncelikle onun hayatı ve ilmi kişiliği üzerinde durulacaktır.

Yaptığımız araştırmalara göre, çağdaş anlamda ilk Kur'an psikolojisi çalışmasını hazırlayan ve *Die Seelenehre des Korans* isimli eseri *psikolojik tefsir* çalışmaları için bir mîlat olan Mahmut Ziya Talat Çağlı, 1901 Çorum / İskilip doğumludur. İlk okulu İskilip'te, liseyi Kastamonu ve İstanbul'da okumuştur. İstanbul Üniversitesi'nde siyaset bilimi okumuş, 1921 yılında mülkiye diploması almıştır. Aynı yıl İstanbul Yüksek Ticaret Mektebi asistanı olmuştur. Daha sonra İstanbul Üniversitesi'nde felsefe eğitimi alırken 1923 (ya da 1926) yılında Almanya Halle-Wittenberg Üniversitesi Felsefe Fakültesi'ne kaydolmuştur. Burada 1928 yılında doktorasını tamamlamış ve Türkiye'ye dönmüştür. İki yıl Ankara Atatürk Lisesi'nde felsefe öğretmenliği yapmıştır. 1930-1966 yılları arasında Ankara Gazi Terbiye / Eğitim Enstitüsü'nde psikoloji / pedagoji muallimi olarak çalışmıştır. Deneysel psikoloji, çocuk ve gençlik psikolojisi dersleri okutmuştur. Viyana Üniversitesi'nden öğretim üyesi olarak Türkiye'ye gelen Egon Brunswick'e asistanlık yapmış, onun derslerini Türkçeye çevirmiştir. Almanca ve Fransızca bilen yazar, İngilizceyi de öğrenmiştir. 1943 Maârif Şûrası'na katılmıştır. Cumhuriyet tarihimizin ilk psikolog ve eğitimcilerindendir.³ Psikoloji ve eğitim bilimleri alanında eserler vermiştir: *Çocuk ve Genç Ruh / 1-20 Yaş Psikolojisi*, 1939; *Ne İçin Sınıf ve İkmal Kalıyorlar?* ve *Psikolojiden Gelen Bir Tahsil Teorisi*, 1941; *Çocuklar ve Gençler Ne Okuyorlar?*, 1938; *Sınıfta Kalanlar Uğrunda*, 1948; *Okul Psikolojisi: Öğrenci Dertleri*, 1964; *Türk İktisadiyatına Ait Düşünceler*, 1930; “Psikolojiden Gelen Bir Tahsil Teorisi”, Çığır Mecmuası, sayı: 119, 1942.

Ziya Talat Çağlı'nın Kur'an ilimleri ve tefsir tarihi, özellikle de Kur'an'ın psikolojik yorumu açısından yeni bir başlangıç olan eseri 1928 yılında doktora tezi olarak savunulmuş, 1929 yılında ise Halle (Saale) Buchdruckerei Heinrich John tarafından yine tez olarak basılmıştır. Eserin, bundan başka baskısına rastlanmamıştır. Bu nedenle eser, ülkemizde yeterince tanınmamaktadır.

Sia Talaat (Ziya Dalat)'ın, *Die Seelenehre des Korans (Mit Besonderer Berücksichtigung der Terminologie)*, Inaugural-Dissertation / Doktora Tezi, Haller Wittenberg Universität Philosophische Fakultät, (Friedrich Üniversitesi Felsefe Fakültesi), 1928 unvanlı eserini Kerim Yavuz (1941-?), bir tür “Kur'an psikolojisine giriş” çalışması olarak nitelendirmiştir.⁴ Hatta

³ Sia Talaat (Ziya Dalat), *Die Seelenehre des Korans (Mit Besonderer Berücksichtigung der Terminologie)* (Halle-Wittenberg: Friedrichs Universität Hohen Philosophischen Fakultät, Inaugural-Dissertation, 1929); İhsan Işık, *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, (Ankara: Elvan Yayınları, 2007), III/985; Mücellidoğlu Ali Çankaya, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, (Ankara: Mars Matbaası, 1968), IV/95; Hikmet Tanyu, “Dr. Ziya Dalat, Çocuk ve Genç Ruh (Kitap İncelemesi)”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1-4, (1956), 215-220; Cavit Binbaşoğlu, *Öğretmen Yetiştirme Açısından Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi Üzerine Bir Araştırma*, (Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1995, 163); Rasim Bakırcıoğlu, *Türk ve Dünya Eğitimcileri*, (Ankara: Anı Yayıncılık, 2022), 116; Dilek Sarmis, “Psychologies Ottomanes et Turques (1860-1930)”, *Revue D'histoire des Sciences Humaines* 34, (2019); Bahri Ata, *Müzelerle ve Tarihî Mekanlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin “Müze Eğitimine” İlişkin Görüşleri*”, (Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2002); Niyazi Altunya, *Gazi Eğitim Enstitüsü: Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü 1926-1980*, (Ankara: Gazi Üniversitesi Rektörlüğü, 2006); Ceren Karadeniz, Ayşe Okvuran, “Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye'de Müze Eğitimi: Tarihsel Gelişim ve Gelecek Tasarıları”, *Milli Folklor* 30/118, (2018), 104; Sertan Batur, *Ein Sozialpsychologe in einer Welt im Wandel: Entstehung der Sozialpsychologie von Muzaffer Sherif*, (Wien: Universität Wien, Doctoral Thesis, 2017), 127; Sertan Batur, “A Young Scientist in a Changing World: Muzaffer Sherif's Early Years”, Norms, Groups, Conflict, and Social Change, ed. Ayfer Dost-Gözkan, Doga Sonmez (New York: Keith Routledge, 2017), 12; “Ziya Dalat”, Biyografya, <https://www.biyografya.com/biyografi/4068> (Erişim Tarihi: 15.08.2022); <https://www.mehdi-azaiez.org/TALAAAT-Sia-1901?lang=en> (Erişim Tarihi: 15.08.2022).

⁴ Kerim Yavuz, “Die Entwicklung Der Religionspsychologie In Der Türkei (1)”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8, (1992), 117-118; Kerim Yavuz, *Günümüzde İncanın Psikolojisi*, (Ankara: Boğaziçi Yayınları, 2013), 108-109.

Yavuz, bu eseri tahkikli tercüme şeklinde Türkçeye kazandırma düşüncesinde olduğunu dile getirmiştir.⁵

Ziya Talat Çağıl, "eğitimci" ve "mülkiyeli" kimliği ile ülkemizde tanınırken, onun çağdaş anlamda "Kur'an'da psikoloji konuları" üzerine çalışma yapan ilim adamlarının başında geldiği ülkemizde ve İslâm dünyasında bilinmemektedir. Alanının ilk örnek uygulamalarından birisi olmasına rağmen, esere ülkemizde henüz yeterince atıflar yapılmamaktadır. Bunda eserin sadece tez olarak basılı kalmasının, online erişiminin⁶ ancak son zamanlarda mümkün olmasının etkili olduğu söylenebilir. Esere yapılan atıflar daha ziyade Batı'da⁷ kaleme alınan Kur'an çalışmalarında ya da Ziya Talat Çağıl'ın diğer yönleri hakkında yapılan literatürde dikkat çekmektedir.

Ziya Talat Çağıl'ın ardından yapılan "Kur'an psikolojisi" çalışmaları, ondan yaklaşık otuz yıl sonra⁸ kaleme alınmaya başlamıştır.

İLK KUR'AN PSİKOLOJİSİ ÇALIŞMALARI ⁹			
1	1928	Sia Talaat (Mahmut Ziya Talat Çağıl)	<i>Die Seelenehre des Korans (Mit Besonderer Berücksichtigung der Terminologie)</i> , Inaugural-Dissertation, Friedrichs Universität Halle-Wittenberg Hohen Philosophischen Fakultät.
2	1962	Abdulvahhâb Hamûde	<i>el-Kur'ân ve İlmu'n-Nefs</i> , el-Mektebetü's-Sekâfiyye, el-Kâhire.
3	1987	Adnân eş-Şerîf	<i>Min İlmi'n-Nefsi'l-Kur'ânî</i> , Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, Beyrût.
4	1987	Muhammed Osmân Necâtî	<i>el-Kur'ân ve İlmu'n-Nefs</i> , Dâru's-Şurûk, Beyrût.

Almanca olarak Kur'an ve Kur'an ilimlerine dair hazırlanan bu *-Die Seelenehre des Korans-* doktora tezi, konulu Kur'an çalışmaları kapsamında yer alır. Tezin alt başlığındaki "Mit Besonderer Berücksichtigung der Terminologie", ifadesinden de anlaşılacağı üzere araştırmada Kur'an terminolojisinden hareketle Kur'an'ın psikoloji öğretisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Eser, Kur'an'daki psikoloji konularını tahlil etmeye giriş çalışması olarak değerlendirilebilir.¹⁰

⁵ Hasan Kayıklık, Asım Yapıcı, "Prof. Dr. Kerim Yavuz'u Anarken", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, (2012), xiv.

⁶ Eserin online erişim linklerinden birisi:

https://archive.org/details/MN41889ucmf_8/page/n1/mode/1up?view=theater

⁷ Esere Batı'da yapılan bir atıf örneği: Ednan Aslan, Magdalena Modler-El Abdaoui, Dana Charkasi, *Islamische Seelensorge Eine Empirische Studie Am Beispiel von Österreich*, (Wien: Springer, 2015), 84.

⁸ Ziya Talat Çağıl'dan sonra Kur'an psikolojisine dair kaleme alınan eserlerden birisi: Abdulvahhâb Hamûde, *el-Kur'ân ve İlmu'n-Nefs*, (el-Kâhire: el-Mektebetü's-Sekâfiyye, 1962).

⁹ Abdurrahman Kasapoğlu, *Psikolojik Tefsirin Gelişim Tarihi ve Ortaya Çıkış Sebepleri*, (Ankara: Gece Kitaplığı, 2020), 86.

¹⁰ Arthur Jeffery, "The Present Status Of Quranic Studies", *Report on Current Research, Middle East Institute (Washington, D.C.)* (1957), 1-16; M. Plessner, "Sia Talaat, Die Seelenehre des Korans", *Der Islam: Zeitschrift für Geschichte und Kultur des Islamischen Orients*, Verlag von Karl J. Trübner 25-26, (1939), 90; Suat Mertoğlu, "Kur'an ve Kur'an İlimlerine Dair Almanca Doktora Tezleri (Başlangıçtan 1992'ye Kadar)", *İslâmî Araştırmalar* 9/1-4, (1996), 265-272.

Ziya Dalat / Talat,¹¹ eserini doğrudan bir tefsir disiplini çalışması olarak tasarlamamıştır. Bununla birlikte eser, Kur'an'da geçen psikoloji konularıyla ilgili ayetleri bir araya getirip değerlendiren konulu tefsir çalışması olarak görülebilir. Eserde temel tefsir literatürüne sınırlı başvuru yapılmıştır. el-Kdi Nsiruddn el-Beyzv'nin *Envru't-Tenzil ve Esrru't-Te'vl*, Mehmed Vehbi'nin *Hulst-l-Beyn fi Tefsiri'l-Kur'an* eserlerine kaynaklar arasında yer verilmiştir. Buhr'nin *el-Cmiu's-Sahih*'ine başvurulmuştur; Mehmed rif (1845-1897)'in *Binbir Hadis*, Kâhire, 1909 eserinden yararlanmıştır. Yine de, Dalat'ın bu eserini bir Kur'an'a psikolojik yöneliş alanında yapılmış bir araştırma olarak değerlendirmek mümkündür.

"Die Seelenehre des Korans (Mit Besonderer Berücksichtigung der Terminologie)" isimli araştırmanın ilk bölümünde, bilgi edinme, öğrenme olayı, bilginin insan tarafından algılanması ve öğrenilmesi, insanın bilgiye ulaşması, vehb bilgi, vahiy, psikolojik bir gerçeklik olarak vahiy hadisesi, inanç ve benzeri konular yer alır. İkinci blmde, beden ve ruh ilişkileri, otogenetik gelişim Kur'an merkezli olarak incelenir. cnc ve dördüncü blmlerde, Kur'an'da kavrama ile ilgili olgular, duygular, duygular gibi konular işlenir. Kur'an'a göre zaman ve mekn algılanması, tasavvurlar, dikkat, bilinç ve benzeri konular değerlendirilir. Beşinci ve altıncı blmlerde Kur'an'a göre duygular ve irade meselesinden bahsedilir.

Müellif, Kur'an'da psikolojiyle ilgili olarak ele aldığı yetleri Almanca ve Türkçe meller üzerinden değerlendirmiştir. Th. Qrigull tarafından tercüme edilen *Quran*, Halle, 1901; Max Henning tarafından tercüme edilen *Der Koran*, Leipzig, 1901; Ullmann tarafından tercüme edilen *Der Koran*, Bielefeld, 1865 Almanca Kur'an mellerinden yararlanmıştır. Ayrıca Cemil Saıd Dikel (1872-1942)'in *Kur'an-ı Kerim Tercümesi*, İstanbul, 1924 ve Mehmed Ubeydullh (1858-1937)'in İstanbul, 1923-24'te basılan Türkçe Kur'an melinden istifade etmiştir. Yazar, tez çalışmasında Gustavus Flügel'in *Ncmu'l-Furkn fi Etrfi'l-Kur'an: Concordantiae Corani Arabicae*, Lipsiae, 1842, unvanlı Kur'an fihristini kullanmıştır.

Eserde Wilhelm Wundt, Theodor Ziehen, Rudolf Eisler gibi psikologların eserlerinden yararlanılmıştır. Kant, Schopenhauer gibi filozoflara atıfta bulunulmuştur. *Die Seelenehre des Korans*'ın kaynakları arasında Ignaz Jehuda Goldziher, Louis Massignon, Theodor Nöldeke, Josef Horovitz, A. Geiger, Hartwig Hirschfeld, William Muir gibi önde gelen oryantalistlerin eserleri de yer almaktadır.

Tezin kaynakçasında en dikkat çekici eser Johann Tobias Beck (1804-1878)'in *Umriş der Biblischen Seelenlehre*, Stuttgart 1871 unvanlı kitabıdır. Bu kitap İncil'deki psikoloji öğretilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ziya Dalat ise Kur'an'da geçen psikoloji konularını incelemeye çalışmıştır. Ziya Dalat da aynı Beck'in kitabındaki gibi, tezinin problem ifadesi olarak "Seelenehre" / "psikoloji öğretisi" tabirini kullanmıştır.

Dalat'ın tezde konuları ele alma tarzına bakıldığında, ilgili başlık altına girebilen âyetleri mel olarak arka arkaya sıraladığı, ardından da bunlardan çıkarımlar yaptığı görülmektedir. Yazar, yetleri tek tek yoruma tbi tutmamaktadır.

Ziya Dalat, bu eseri bir müfessir olarak değil, psikolog / eğitimci kişiliğiyle kaleme almıştır. Bir başka deyişle eser, bir tefsir çalışması yapmak gyesiyle hazırlanmamıştır. Eserde psikoloji biliminin konuları açısından ele alınabilecek Kur'an âyetleri değerlendirilmiştir. Eser, "Kur'an psikolojisi" alanında yapılan çalışmaların ilk örneklerinden biri olarak değerlendirilmeye adaydır.

Kaynakça

Altunya, Niyazi. *Gazi Eğitim Enstitüsü: Gazi Orta ğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü 1926-1980*. Ankara: Gazi Üniversitesi Rektörlüğü, 2006.

Aslan, Ednan. Modler-El Abdaoui, Magdalena. Charkasi, Dana, *Islamische Seelensorge Eine Empirische Studie Am Beispiel von Österreich*. Wien: Springer, 2015.

¹¹ Müellifin künyesi, ilgili literatür de her iki Őekilde de (Dalat / Talat) geçmektedir.

- Ata, Bahri. *Müzelerle ve Tarihî Mekanlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin "Müze Eğitimine" İlişkin Görüşleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2002.
- Bakırcıoğlu, Rasim. *Türk ve Dünya Eğitimcileri*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2022.
- Batur, Sertan. "A Young Scientist in a Changing World: Muzaffer Sherif's Early Years". Norms, Groups, Conflict, and Social Change, ed. Ayfer Dost-Gözkan, Doga Sonmez (New York: Keith Routledge, 2017).
- Batur, Sertan. *Ein Sozialpsychologe in einer Welt im Wandel: Entstehung der Sozialpsychologie von Muzafer Sherif*. Wien: Universität Wien, Doctoral Thesis, 2017.
- Binbaşıoğlu, Cavit. *Öğretmen Yetiştirme Açısından Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1995.
- Çankaya, Mücellidoğlu Ali. *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*. Ankara: Mars Matbaası, 1968.
- Hamûde, Abdulvahhâb. *el-Kur'ân ve İlmu'n-Nefs*. el-Kâhire: el-Mektebetü's-Sekâfiyye, 1962.
- Işık, İhsan. *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*. Ankara: Elvan Yayınları, 2007.
- Jeffery, Arthur. "The Present Status Of Quranic Studies". *Report on Current Research, Middle East Institute (Washington, D.C.)* (1957).
- Karadeniz, Ceren. Okvuran, Ayşe. "Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye'de Müze Eğitimi: Tarihsel Gelişim ve Gelecek Tasarıları". *Millî Folklor* 30/118, (2018).
- Kasapoğlu, Abdurrahman. "Kur'an'ın Psikolojik Tefsiri". *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/1, (2011).
- Kasapoğlu, Abdurrahman. *Psikolojik Tefsirin Gelişim Tarihi ve Ortaya Çıkış Sebepleri*. Ankara: Gece Kitaplığı, 2020.
- Kasapoğlu, Abdurrahman. *Psikolojik Tefsirin Tanımı Karakteristikleri ve Dayanakları*. Ankara: Gece Kitaplığı, 2020.
- Kayıklık, Hasan. Yapıcı, Asım. "Prof. Dr. Kerim Yavuz'u Anarken". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2, (2012).
- Mertoğlu, Suat. "Kur'an ve Kur'an İlimlerine Dair Almanca Doktora Tezleri (Başlangıçtan 1992'ye Kadar)". *İslâmî Araştırmalar* 9/1-4, (1996).
- Plessner, M. "Sia Talaat, Die Seelenehre des Korans". *Der Islam: Zeitschrift für Geschichte und Kultur des Islamischen Orients, Verlag von Karl J. Trübner* 25-26, (1939).
- Sarmis, Dilek. "Psychologies Ottomanes et Turques (1860-1930)". *Revue D'histoire des Sciences Humaines* 34, (2019).
- Talaat, Sia. (Dalat Ziya). *Die Seelenehre des Korans (Mit Besonderer Berücksichtigung der Terminologie)*. Halle-Wittenberg: Friedrichs Universität Hohen Philosophischen Fakultät, Inaugural-Dissertation, 1929.
- Tanyu, Hikmet. "Dr. Ziya Dalat, Çocuk ve Genç Ruh (Kitap İncelemesi)". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1-4, (1956).
- Yavuz, Kerim. "Die Entwicklung Der Religionspsychologie In Der Türkei (1)". *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8, (1992).
- Yavuz, Kerim. *Günümüzde İnançın Psikolojisi*. Ankara: Boğaziçi Yayınları, 2013.
- "Ziya Dalat", Biyografya, <https://www.biyografya.com/biyografi/4068> (Erişim Tarihi: 15.08.2022).
- <https://www.mehdi-azai.ez.org/TALAAAT-Sia-1901?lang=en> (Erişim Tarihi: 15.08.2022).